

szeállításában. A nehéz fizikai munkát követelő munkaműveletekben meghatároztuk a munkások energiafelhasználását.

1971-től a fahasználati kutatás „A fahasználat és a mechanikai fafeldolgozás vertikális fejlesztése” című 10 éves kutatási terv alapján folyik. Ennek keretében célul tűztük ki az erdei és a faipari választéktermelés összhangjának megteremtését, a választékok értékesítési lehetőségei és az üzemi termelési tervek előirányzatai közötti kapcsolatoknak a feltárását, a faválasztékok kialakításának és felhasználási körének a vizsgálatát. Nem nélkülözhetjük az álló fától a faipari választékokig terjedő termelési folyamat gazdaságossági kalkulációjára célszerű módszer kialakítását, a mechanizált közbenső és alsó rakodók melletti felkészítő telepek és a feldolgozó üzemek üzemvitelének megfelelő felépítését, az alapanyag és a faipari választékok közötti méreti, minőségi kapcsolatoknak gazdaságossági kalkulációra alapozott feltárását és új választékok tervezését.

A termelésnek vállalaton és üzemben belüli fokozott tervszerűsége, irányítása és ellenőrzése érdekében olyan tervezési és programozási módszereket alakítunk ki, amelyek kielégítik a gazdasági reform által a fahasználattal és a fahasználathoz komplexen kapcsolódó faipari üzemmel szemben támasztott követelményeket. Vizsgáljuk az információ, a számbavétel és a nyilvántartás hatékonyságának a növelését. A munkáslétszám további csökkenésének a megakadályozása érdekében a fahasználatban foglalkoztatottak munkafeltételeinek a jobbá tételén kívül, kiterjesztjük az egészségügyi helyzetük javításához alapul szolgáló munkás-egészségvédelmi kutatásokat.

A fahasználati kutatás múltjának és a középtávú kutatási terveknek az ismeretében megállapítható, hogy a kutatói munka általában a gyorsan bevezethető, a gyakorlatot közvetlenül segítő eredmények elérésére törekedett és törekszik. Ennek ellenére az 1971. évet megelőző és követő idők kutatása között alapvető a különbség. 1971 előtt a kutatást a részletproblémák — gyakran egymástól elkülönült — megoldása jellemezte. A most folyamatban levő 10 éves középtávú kutatási munkában viszont az erdőgazdasági termelés komplex egésze jelenik meg. Új vonás még a gazdaságosság kérdésének a hatványozott előtérbe helyezése.

Dr. Szepesi László:

A 75. ÉVES ERDÉSZETI KUTATÁS ÉS AZ ERDŐGAZDASÁGI MUNKÁK GÉPESÍTÉSE

A korábbi századokban használt erdőgazdasági gépekről és eszközökről kevés feljegyzés maradt. Sok esetben csak következtetni lehet az alkalmazott eszközök némelyikére. Így 1272-ben, *V. István király*, a csuti monostor részére adott megerősítő levelében említi a „bárdalja erdő” kifejezést. Feltételezhető, hogy az időben a bárd volt az egyedüli fakitermelő eszköz, s az azzal kivágható mennyiség területi fogalmat takart. A későbbi iratok már fejszéről is tesznek említést. A pécsváradi konvent 1395-ben kelt bizonyosságlevele a fejsze elzálogosítását helyezi kilátásba, ha valaki idegen erdőben termelne. *Werbőczy* 1514-ben készített hírhedt Tripartituma pedig az erdők felsorolásakor „fejszés” erdőt is megnevez a makkos és egyéb erdők között.

A fejsze mellett lehetséges más fakitermelő eszközök megjelenéséről csak a XVIII. század okleveleiben olvashatunk. Egy bécsi újság* 1770-ben egy fairtó

* Kais. König. Realzeitung 1770. dec. 17. 104—105. oldalak.

eszközről tesz említést. *Mária Terézia* 1771. július 20-án rendeli el favágásban fejsze helyett a fűrész használatát. Az 1857. június 24-én kelt nyílt parancs, amivel az erdőtörvényt Magyarországra is kiterjesztették „fejszére, fűrészre és mindennemű kéziszerszámmra” utal.**

1860—80 között a szaksajtóban a döntésen kívül az úsztatással, s rendhagyóként kötélदारuval, erdei vasúttal foglalkoztak. 1880-tól a századfordulóig igen sok tanulmány található az erdőfeltárás és a szállítás kapcsolatáról. Gyakorlatilag azonban egészen a felszabadulásig a robbantásos tuskótermelés, a csúszdák, a kötélदारuk, a kisvasutak foglalták el a döntő helyet a szakirodalomban. Meg kell egyúttal említeni, hogy a rendelkezésre álló technikai eszközök (csúszda, kisvasút, kötélदारu stb.) kihasználása viszonylag magas szervezettségi fokon, sokszor a mai értelemben is korszerűnek számító módszerekkel történt (pl. hosszszűfás termelés).

Az erdőgazdasági munkák gépesítése hazánkban tulajdonképpen a felszabadulással, az erdők állami tulajdonba vételével vette kezdetét. Fejlődésére elsősorban a szomszédos, az erdőgazdasági technikában jártasabb országok tapasztalatainak átvétele volt nagy hatással. Csehszlovák és szovjet gépek voltak az úttörői a fahasználat gépesítésének (KT—12 traktor, Janvarec daru, RINCO motorfűrész stb.), míg az erdőművelés gépesítésében a lelkes erdész szakemberek munkája teremtette meg a jelenleg használt csemetekiemelő, ültető, ápoló stb. gépek őseit.

A tulajdonképpeni kutatás az erdőgazdasági munkák gépesítésében az ötvenes évek közepétől vette kezdetét. A gépesítettség csaknem minden területen — a szállítás és a döntés-darabolás kivételével — ekkor még igen alacsony szinten mozgott. Az első vizsgálatok a fakitermelő eszközök korszerűsítésére, a közelítés és kiszállítás gépesítésének fejlesztésére irányultak, s később terjedtek ki az erdőgazdasági munkák valamennyi területére.

A gépesítési kutatás feladatául már kezdetben is a nehéz erdei munka megkönnyítését, a munkatermelékenység növekedését, az önköltség csökkentését és a munkaviszonyok korszerűsítését tűzték ki. Ennek érdekében vizsgálták az erdőgazdasági munkák gépesítésének lehetőségeit, megállapították az alkalmazandó gépekkel szemben támasztott követelményeket, kidolgozták az erdőművelés és a fahasználat géprendszerét. Vizsgálták és minősítették a bevezetésre szánt gépeket, s feladatuknak tartották az egyszerűbb erdőgazdasági gépek kialakítását, módosítását és fejlesztését, a gépek üzemeltetésének tökéletesítését. Tevékenyen igyekeztek közreműködni az erdőgazdasági gépek bevezetésében és szakszerű használatában.

A gépesítési kutatás az eltelt időszak alatt nemcsak a száznál több kutatási jelentéssel s kb. ugyanennyi szakcikkkel, mintegy 300 vizsgálattal, hanem közel 30, sorozatban gyártott és a gazdaságokban eredményesen alkalmazott géppel is jellemezhető. A hetvenes évekig gyakorlatilag eredményesen megoldódott a síkvidéki erdőfelújítás-telepítés, a csemetekerti munkák, s részben a lejtős területek erdőtelepítésének komplex gépesítése. A gépvizsgálatok lehetővé tették az ötvenes évek végén több százra rúgó típusnak a szükséges mennyiségre való redukálását, a tipizálást, míg az e téren végzett fejlesztő munka pótolta a hiányterületek gépesítését, s nemzetközileg is elismert géptípusok kialakításához vezetett (függesztett gödörfúró, egy- és kétsoros csemeteültető, csemete-suhángkiemelő, sorközművelő tárcsa, talajmaró, gyökérfésű, a lejtős területek gépsora stb.). El lehet mondani, hogy az erdőművelésben jelenleg az eddig elért eredmé-

** 55. § (2) bek.

nyek finomítása, kiegészítése a feladat, a komplex gépesítés keretei alapján biztosítottak.

A fahasználatban a kutatás egyik csomópontját a fakitermelő-eszközök kiválasztása, s a melléktermékként jelentkező rezgés- és zajártalmak csökkentése képezte. Mintegy 40 motorfűrész vizsgálata, az ezzel kapcsolatos mérési módszerek fejlesztése nemzetközileg is jó visszhangra talált. A vágásterületi munkában a fogatok munkáját az intézetben kifejlesztett közelítő kerékpárral korszerűsítették. Egyedül ebből közel 1000 db-ot gyártottak. A vágásterületekre feltérési rendszert dolgoztak ki, amely elviekben alapul szolgált a traktoros közelítés fejlesztéséhez is. Mintegy 10—12 traktor alkalmassági vizsgálatára került sor, a fontosabbak között a TDT—40, TDT—55, Unimog—411, LKT—75-öt lehet említeni. Közel 20 rakodógép, több szállítóeszköz minősítését végezték el, utat mutatva a legkedvezőbb típusok használatához.

Az ERTI fahasználati gépesítési kutatását más területeken (kérgezés, hasogtatás, telepi felkészítés, hosszúfás anyagmozgatás, szállítás, feltérás stb.) szerencsésen egészítette ki az Erdészeti és Faipari Egyetem több tanszékének tevékenysége. Mindezek ellenére a fakitermelés- és anyagmozgatásban nem sikerült az erdőművelés gépesítéséhez hasonló, viszonylag egyértelmű eredményeket biztosítani. Ez magyarázható a fahasználati gépek lényegesen magasabb eszközígényével, a beszerezhetőség, az üzemeltetési feltételek biztosításának nehézségeivel, de azzal is, hogy a kutatás e területen nem tudott a szükséges mértékben kibontakozni, s hiányzott a megfelelő kapcsolat az érdekelt szervek és részlegek között.

Talán utóbbival indokolható, hogy az Országos Távlati Kutatási Terv két öt-éves időszaka után (1961—65 és 1966—70) a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium az Erdészeti Tudományos Intézettől megrendelte „A fakitermelés, az anyagmozgatás és a választékolás komplex műszaki fejlesztése” c. tízéves kutatási feladat kidolgozását. Az e téren levő kutatási lemaradáson túl a feladatot a munkaerő rohamos csökkenése, a fahasználati feladatok növekedése, s ezek fokozódó ellentmondásának új, termelékenyebb módszerek és eszközök bevezetésével való feloldási igénye is indokolta.

Az intézet gépesítési kutatása 75 év alatt, de különösen az elmúlt 10—15 éves időszakban általában eredményesnek ítéltető. Alátámasztják ezt a kutatás nemzetközi téren elért sikerei is. A KGST nemzetközi gépvizsgálatoknak jelentős része — mintegy 20—25%-a — intézetünkben került lebonyolításra. Az erdőfelújítás-telepítés géprendszerét a KGST-országokra az intézet dolgozta ki. A vizsgálati módszerek — akár a motorfűrészre, az erdőművelő gépekre, akár a rezgésszint vizsgálatára gondolunk — általános elismerésre találtak. De ezekkel nem lehetünk elégedettek. A nehezebb feladat most áll előttünk.

A gépesítési kutatás fejlesztésének első szakasza befejezés előtt áll. Előzetes tervek szerint 1975-ig megépül az intézet gödöllői kísérleti állomása, a Mezőgazdasági Gépkísérleti Intézet szomszédságában. A remélhetőleg korszerű, jól műszerezett állomás biztosítani fogja a formai kereteket a fahasználati munkák fejlesztéséhez, a viszonylag kezdetleges módszereknek korszerűbbekre való átváltásához, eleget téve az ágazat jogos kívánalmainak. Az ezután következő évek, évtizedek feladatai ma még homályosak. A technikai forradalom elején vagyunk, sok váratlan megoldás születhet. Annyi talán remélhető, hogy a gépesítési kutatás az intézet következő, 100. évfordulójára már olyan eszközöket és munkakörülményeket dolgoz ki, amelyek ma még el nem képzelhető teljesítménnyel, a technikai ártalmak minimálisra csökkentésével teszik lehetővé a népgazdaságnak fával való jobb ellátását, s kedvező körülményeket teremtenek az erdők többoldalú, elsősorban közjóléti hasznosításához is.

Környezetvédelmi kutatás

a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium kutatóintézeteiben

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériumban nagy figyelmet fordítanak a természeti környezet védelmére. A Közgazdasági Főosztály munkabizottságot hozott létre a környezetvédelemmel kapcsolatos tárcafeladatok és intézkedések kidolgozására. A Tudományos Kutatási Főosztály áttekintette a minisztérium kutatási programját abból a célból, hogy a munkabizottság által tervezett feladatok és intézkedések megvalósításához szükséges kutatások szerepelnek-e abban. Megvizsgálták, hogy a minisztérium kutatóintézeteiben és oktatási intézményeiben jelenleg milyen kutatás folyik, amely szolgálhatja a környezetvédelmet, a jelenleg kutatott témákba milyen további, környezetvédelemmel kapcsolatos vizsgálatok illeszthetők be, és milyen új kutatási témák szükségesek a minisztérium legfontosabb környezetvédelmi feladatainak a megvalósításához. Kitént, hogy a kutató és oktatási intézményekben a jelenleg művelt témák keretében számottevő kutatómunka folyik, ami jól szolgálhatja a környezetvédelmet. Nagyon figyelemreméltó az intézmények és a kutatók készsége további, ilyen kutatások vállalására. A jelenleg folyó kutatásokat és a javasolt új témákat kutatási feladattervbe foglalták össze, amelyet az ügy fontosságára való tekintettel *Váncsa Jenő* miniszterhelyettes elnökletével a minisztérium Tudományos Tanácsa és Közgazdasági Tanácsa együttes ülésén tárgyalta meg. Ezen az ülésen kialakították a mezőgazdasági környezetvédelmi kutatások tartalmát és az 1973–80 évekre szóló környezetvédelmi kutatási feladatterv elkészítésének irányelveit. Ennél azt tartották szem előtt, hogy a környezetvédelmi kérdések vizsgálata általában szerves része kell legyen a korszerű technológiák, géprendszerek kialakítására szolgáló kutatásoknak. A tárca keretében folyó környezetvédelmi kutatások koordinálását az *Erdészeti Tudományos Intézetre* bízta. A koordinálást szükségesnek ítélték nemcsak a tárca kutató és oktatási intézményei kutatómunkája, hanem a más tárcáknál és a Tudományos Akadémián folyó ilyen célú kutatások vonatkozásában is. Hiszen az ország földterületének 90%-át kitevő mezőgazdasági földek védelme a környezeti károktól osztársadalmi érdek, és a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium feltétlenül számít az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium támogatására, amely az országos környezetvédelmi kutatási célprogram gazdája, és a Magyar Tudományos Akadémia támogatására, amely „Az ember és természeti környezetének a védelme” című kutatási főirányt gondozza.

MÉM Tudományos Kutatási Főosztály

P Á L Y Á Z A T

Az Országos Erdészeti Egyesület Vasúti Szakosztálya pályázatot hirdet az Állami Erdei Vasutak üzemvitelének fejlesztésére, korszerűsítésére és gazdaságosabbá tételére, az alább felsorolt témakörökben:

1. *pályafenntartás*, különös tekintettel a repülővágányokra;
2. *forgalmi szolgálat*;
 - a) személyszállítás,
 - b) áruszállítás;
3. *vontatás*:
 - a) vonóerők,
 - b) egyéb járművek és azok
 - c) javítása;
4. *könyvelés* és egyéb vasúti adminisztrálás;
5. *vasúti utasítások, jogszabályok*.

A fenti 5 pont bármelyikére be lehet adni a pályázatot 1973. január 31-ig az OEE Vasúti Szakosztály (Budapest V., Szabadság tér 17.) címére. A pályázat jelíggel küldendő be, a szerző neve és lakcíme külön borítékban csatolandó a pályázathoz. A pályázatot a szakosztály elbírálása után megadott napon és helyen a beadónak fel kell olvasnia és javaslatát a bírálókkal szemben is meg kell védenie.

A legjobb eredményt elért pályázókat az OEE 800—800 Ft pénzjutalomban fogja részesíteni.

Vasúti Szakosztály

Az öregdiákok ünneplése a Róth Gyula Erdészeti Szakközépiskolában

A soproni Roth Gyula Erdészeti Szakközépiskola tanévnyitó ünnepségén dr. Tuskó László igazgató ünnepélyes keretek között adta át az Erdőgazdasági Szakiskolában, Tatán 1922-ben oklevelet szerzett öregdiákok számára a jubileumi elismerő oklevelet.

Az 1919-ben Vadászerdőn létrehozott, majd 1924-ben előbb Tatára, később Esztergomba áthelyezett hároméves iskolának mintegy 150 tanulója volt összesen. A végzett öregdiákok közül mintegy hetvenen élnek, 1971-ben első ízben Molner József és Maurer Ágoston nyugalmazott erdészek kapták meg a jubileumi oklevelet Budapesten, baráti találkozó keretében.

Az idei tanévnyitón Gróf József, Kovács Ferenc, Nagy M. Leó, Próder István, Schmuk Rezső, Simon Ferenc és Tóth Pál kapták kézhez a díszes kivitelű emléklapokat.

A jubiláló öregdiákokat az Egyesület mikrobusszal hozta Budapestről Sopronba. Itt az iskola vendégeiként a tanévnyitó előtti estén közös vacsorán vettek részt.

Az emléklapokért a jubilánsok nevében Nagy M. Leó mondott köszönetet, majd a tanulóifjúság számára szólt néhány szót.

Az öregdiákoknak ezután Sopron városát és környékét mutatták be.